

KOMUNIKACIONA EFIKASNOST KAO POKAZATELJ PROFESIONALIZMA MEDICINSKE SESTRE – VASPITAČA

Radica Tasić¹, Ljiljana Jovčić¹, Dragica Ranković¹, Tijana Gašić¹

¹Akademija strukovnih studija Beograd, Odsek Visoka zdravstvena škola, Beograd, Srbija

COMMUNICATION EFFICIENCY AS AN INDICATOR OF THE PROFESSIONALISM OF THE PRESCHOOL NURSE EDUCATOR

Radica Tasić¹, Ljiljana Jovčić¹, Dragica Ranković¹, Tijana Gašić¹

¹Academy of Applied Studies Belgrade, The College of Health Sciences, Serbia

Sažetak

Uvod: Komunikacija je složen i dinamičan proces u kome se šalju i primaju verbalne i neverbalne poruke. Komunikacija je veština koja se uči, vežba i usavršava. Dobre komunikacione veštine doprinose kvalitetnijim verbalnim i neverbalnim porukama, što ima za posledicu kvalitetnije sporazumevanje u životu i tokom rada. Komunikacija predstavlja osnovu profesionalne kompetencije medicinske sestre – vaspitača i ključni faktor uspešnog vaspitno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama. Njena uloga je naročito izražena u radu sa decom jasnog uzrasta, gde su empatija, aktivno slušanje i neverbalni znaci od presudnog značaja za uspostavljanje poverenja i emocionalne sigurnosti.

Cilj: Cilj istraživanja bio je ispitivanje razvijenosti komunikacionih veština kod medicinskih sestara – vaspitača i utvrđivanje uticaja sociodemografskih faktora na percepciju i primenu komunikacionih kompetencija u radu sa decom i roditeljima.

Metode: Istraživanje je sprovedeno u osam vrtića Predškolske ustanove „Lane“ na teritoriji opštine Grocka. Uzorkom je obuhvaćeno 50 medicinskih sestara – vaspitača zaposlenih u jasnim vaspitnim grupama, koje su dobrovoljno i anonimno popunjavale upitnik. Podaci su obrađeni deskriptivnom, analitičkom i statističkom metodom.

Rezultati: Rezultati su pokazali visok nivo svesti o značaju komunikacije (96% ispitanika) i izraženu spremnost za prilagođavanje komunikacije uzrastu deteta i primenu aktivnog slušanja (preko 94% ispitanika). Statistički značajne razlike utvrđene su u odnosu na radni staž i stručnu spremu. Mladi vaspitači i oni sa višim nivoom obrazovanja pokazali su veći stepen slaganja sa tvrdnjama o važnosti verbalne i neverbalne komunikacije.

Zaključak: Komunikacija se potvrđuje kao kompleksna profesionalna veština koja zahteva kontinuirano usavršavanje i prilagođavanje individual-

Abstract

Introduction: Communication is a complex and dynamic process through which verbal and nonverbal messages are sent and received. Communication is a skill that can be learned, practiced, and improved. Strong communication skills contribute to more effective verbal and nonverbal expression, resulting in higher-quality interpersonal understanding both in everyday life and in professional settings. Communication forms the foundation of the professional competence of a preschool nurse educator and represents a key factor in the success of educational work within preschool institutions. Its role is particularly emphasized in working with infants and toddlers, where empathy, active listening, and nonverbal cues are crucial for establishing trust and emotional security.

Aim: The aim of this research was to examine the development of communication skills among preschool nurse educators and to determine the influence of sociodemographic factors on the perception and application of communication competencies in working with children and parents.

Methods: The research was conducted in eight facilities of the preschool institution „Lane“ in the municipality of Grocka. The sample included 50 preschool nurse educators who voluntarily and anonymously completed a questionnaire. The data were analyzed using descriptive, analytical, and statistical methods.

Results: The findings indicate a high level of awareness of the importance of communication (96% of participants), as well as a strong readiness to adapt communication to the child's developmental level and to apply active listening techniques. Statistically significant differences were found in relation to work experience and education level. Younger educators and those with higher education demonstrated greater agreement with statements concerning the importance of verbal and nonverbal communication.

Conclusion: Communication is confirmed as a complex professional skill that requires continu-

nim karakteristikama dece. Formalno obrazovanje, stručni razvoj i refleksivna praksa doprinose unapređenju kvaliteta komunikacije u predškolskom okruženju.

Ključne reči: komunikacija, medicinska sestra – vaspitač, predškolsko vaspitanje, profesionalne kompetencije

Uvod

Komunikacija predstavlja osnovni element svakog ljudskog odnosa i temelj uspešnog funkcionisanja u društvu. U najširem smislu, ona se definiše kao proces razmene poruka između dve ili više osoba, koji podrazumeva slanje, primanje i tumačenje informacija (1). Komunikacija nije samo sredstvo razmene informacija, već i proces kroz koji se grade odnosi, formiraju stavovi i izražavaju emocije (2). U kontekstu predškolskog vaspitanja i obrazovanja, komunikacija ima posebnu važnost jer omogućava razumevanje, saradnju i poverenje između vaspitača, dece i roditelja (3). Efikasna komunikacija u predškolskim ustanovama nije spontani proces, već se temelji na stručnom znanju, empatiji, poštovanju različitosti i sposobnosti aktivnog slušanja (4). Ona predstavlja osnovu za izgradnju odnosa poverenja, saradnje i uzajamnog razumevanja između vaspitača, dece i roditelja, omogućavajući prepoznavanje emocionalnih potreba deteta, pravovremenu intervenciju u situacijama nesigurnosti i razvoj pozitivne socioemocionalne klime u grupi (1,5). Različiti stilovi komunikacije – asertivni, pasivni, agresivni i manipulativni – imaju direktan uticaj na kvalitet interakcije u predškolskoj ustanovi, pri čemu je asertivni stil, koji podrazumeva poštovanje sagovornika, jasno izražavanje stavova i konstruktivno rešavanje konflikata, najpoželjniji za izgradnju partnerskog odnosa sa decom i roditeljima (6). Verbalna komunikacija, koja uključuje upotrebu jezika i reči, i neverbalna komunikacija, koja obuhvata mimiku, gestove, kontakt očima, ton glasa i držanje tela, čine suštinske elemente pedagoške interakcije (7). Naročito kod dece predškolskog uzrasta, neverbalni signali često imaju presudnu ulogu jer omogućavaju razumevanje i izražavanje poruka čak i kada je govor još u fazi razvoja, dok kombinacija verbalnog i neverbalnog izražavanja doprinosi jačanju emocionalne sigurnosti i socijalne kompetencije deteta (8).

Na kvalitet komunikacije u predškolskom kontekstu utiče više međusobno povezanih faktora. Uspešna komunikacija u radu medicinske sestre – vaspitača zavisi od kombinacije različitih faktora

koji mogu biti individualni, pedagoški, sociodemografski, organizacioni i sociokulturni (9,10). Individualni faktori, uključujući profesionalno iskustvo, radni staž, nivo obrazovanja i kontinuirano stručno usavršavanje, direktno utiču na samopouzdanje i sposobnost primene komunikacionih veština (4, 9–11). Posebno emocionalna inteligencija, empatija i motivacija igraju ključnu ulogu u uspostavljanju poverenja i efektivne interakcije sa decom i roditeljima (11). Faktori vezani za dete, kao što su uzrast, razvojne sposobnosti, temperament i emocionalno stanje, određuju izbor metoda komunikacije i naglašavaju potrebu za prilagođavanjem poruka sposobnostima i potrebama svakog deteta (12,13).

Key words: communication, preschool nurse educator, early childhood education, professional competences

Roditeljski faktori, uključujući stavove, očekivanja i obrazovni nivo roditelja, utiču na otvorenost i kvalitet saradnje sa vaspitačem, dok aktivno uključivanje roditelja i partnerski odnos značajno olakšavaju uspostavljanje dvosmerne i efektivne komunikacije (3,14). Organizacioni faktori, kao što su veličina grupe, radni uslovi, dostupnost resursa i podrška kolega i nadređenih, oblikuju mogućnosti za kvalitetnu interakciju, dok institucionalna kultura koja promovise timski rad, edukaciju i refleksivnu praksu značajno podstiče profesionalnu komunikaciju (10,15). Sociokulturni faktori, uključujući jezik, kulturne norme i inkluzivnost, utiču na interpretaciju poruka i međusobno razumevanje, zahtevajući od vaspitača sposobnost prilagođavanja komunikacije različitim socijalnim i kulturnim kontekstima (1,16). Pedagoški i tehnički faktori takode igraju značajnu ulogu u uspešnosti komunikacije (1,3). Kvalitetna komunikacija u predškolskoj ustanovi ima direktan uticaj na emocionalnu sigurnost, socijalni razvoj i motivaciju deteta, a razvijene komunikacione kompetencije vaspitača, podržane aktivnim uključivanjem roditelja i interdisciplinarnim pristupom stručnih službi, čine osnovu za ostvarivanje efektivnog i celovitog vaspitno-obrazovnog procesa (9,15). Posebnu ulogu u ovom procesu ima medicinska sestra – vaspitač, koja u okviru predškolske ustanove ima dvostruku funkciju – vaspitno-obrazovnu i zdravstveno-higijensku. Njena komunikacija sa decom i roditeljima mora biti jasna, empatična i prilagođena

uzrastu, pri čemu je posebno važno prepoznavanje emocionalnih i fizičkih potreba deteta, adekvatno informisanje roditelja o razvojnim i zdravstvenim aspektima, pružanje podrške u situacijama stresa ili nesigurnosti, kao i koordinacija sa stručnom službom vrtića u cilju unapređenja procesa vaspitanja i razvoja deteta (1,2,15). Uloga medicinske sestre – vaspitača u komunikaciji predstavlja važan činilac u ostvarivanju celovitog pristupa razvoju deteta, koji objedinjuje fizičke, emocionalne, kognitivne i socijalne aspekte, a njena prisutnost omogućava preventivno delovanje u situacijama koje mogu uticati na zdravlje, emocionalnu sigurnost ili socijalnu prilagodljivost deteta (1,2,9). Polazeći od ovih postavki, ovaj rad ima za cilj da analizira pojam i značaj komunikacije u vaspitno-zdravstvenom kontekstu, sa posebnim osvrtom na ulogu medicinske sestre – vaspitača u izgradnji kvalitetnih odnosa sa decom i roditeljima. Posebna pažnja posvećena je teorijskim polazištima koja objašnjavaju razvoj komunikacije, njene oblike, stilove i prepreke, kao i faktorima koji utiču na njenu uspešnost.

Metod istraživanja

Istraživanje je sprovedeno tokom juna i jula 2024. godine u osam objekata PU „Lane“ na teritoriji opštine Grocka, a u njemu je učestvovalo 50 medicinskih sestara – vaspitača koje su dobrovoljno i anonimno popunile upitnik. Cilj istraživanja bio je ispitivanje razvijenosti komunikacionih veština kod medicinskih sestara – vaspitača, sa posebnim osvrtom na komunikaciju u radu sa decom jaslenog uzrasta i na saradnju sa roditeljima. U istraživanju su primenjene deskriptivna metoda, metoda analize sadržaja i statistička metoda, a kao tehnika korišćeno je anketiranje. Instrument istraživanja bio je posebno konstruisan upitnik koji se sastojao iz dva dela: prvi je obuhvatao sociodemografske podatke, a drugi stavove ispitanika o komunikacionim veštinama. Prikupljeni podaci analizirani su u skladu sa

postavljenim ciljem i zadacima, radi dobijanja uvida u nivo i karakteristike komunikacionih kompetencija medicinskih sestara – vaspitača.

Rezultati istraživanja

Istraživanjem je obuhvaćeno 50 medicinskih sestara – vaspitača zaposlenih u PU „Lane“ na teritoriji opštine Grocka. Ukupno 98% ispitanika su ženskog pola, što je očekivano imajući u vidu rodnu strukturu zaposlenih u predškolskim ustanovama. Najveći broj ispitanika (84%) ima do 10 godina radnog staža, što ukazuje na mladu kadrovsku strukturu ustanove i mogućnost da je komunikaciona kompetencija u razvoju i usavršavanju. Prema stepenu stručne spreme, najveći broj ispitanika (56%) ima završenu srednju školu, 36% pohađalo je akademske ili strukovne studije, dok je 8% završilo master ili doktorske studije. Ovi podaci pokazuju da većina ispitanika poseduje srednji nivo obrazovanja, ali je prisutan trend povećanja broja visokoobrazovanih sestara – vaspitača, što je značajno za kvalitet rada u predškolskim ustanovama. Kada je u pitanju uzrasna grupa dece sa kojom vaspitači najčešće rade, najveći broj radi sa decom uzrasta 30–36 meseci (30%), zatim sa uzrastom 18–24 meseca (28%), 24–30 meseci (26%), dok 16% radi sa najmlađom decom od 12–18 meseci. Ova raspodela pokazuje da je komunikacija u najosetljivijem periodu razvoja deteta – jaslenom uzrastu – centralna aktivnost profesije. Podaci o položenom stručnom ispitu pokazuju jednaku zastupljenost: 25 ispitanika (50%) položilo je ispit, dok 25 (50%) nije, što ukazuje da polovina uzorka još uvek nije formalno potvrdila profesionalne kompetencije (Tabela 1). Na osnovu rezultata iz tabele 1 možemo zaključiti da uzorak čine pretežno mlađi stručnjaci sa kraćim radnim stažom i srednjim nivoom obrazovanja. Ovo ukazuje na generaciju koja se aktivno razvija u profesionalnom smislu i pokazuje visok potencijal za usavršavanje komunikacionih kompetencija.

Tabela 1. Sociodemografski podaci ispitanika

Pokazatelj	Kategorija	Broj ispitanika (N)	Procenat (%)
Radni staž	Do 10 godina	42	84
	10–20 godina	5	10
	20–30 godina	3	6
	Preko 30 godina	0	0
Stručna sprema	Srednja škola	28	56
	Akademske / strukovne studije	18	36
	Master / doktorske studije	4	8
Položen stručni ispit	Da	25	50
	Ne	25	50

Rezultati pokazuju visok nivo komunikacione kompetencije u svim oblastima. Najviši stepen slaganja zabeležen je u tvrdnjama koje se odnose na (Tabela 2): značaj komunikacije u radu (96%); prilagođavanje uzrastu (94%); strpljivo slušanje deteta (96%); upotrebu neverbalnih znakova i govora tela (90%); svest o kontinuiranom razvoju komunikacionih veština (94%).

Posebno je značajno što ispitanici pokazuju negativan stav prema neadekvatnim formama komunikacije: samo 8% smatra da se poverljive informacije mogu prenositi internetom, a 10% se slaže sa tvrdnjom da je aktivno slušanje nebitno. Ovo govori o visokom stepenu profesionalne odgovornosti. Dobijene vrednosti aritmetičkih sredina ($M = 2.7-2.9$) i niskih standardnih devijacija ($SD \leq 0.5$) pokazuju visok nivo konsenzusa među ispitanicima.

Tabela 2. Izraženost stavova o komunikacionim veštinama u radu sa decom i roditeljima

Oblast komunikacije	Tvrdnja	Slažem se (%)	Delimično se slažem (%)	Ne slažem se (%)	M	SD
Verbalna komunikacija	Komunikacija je značajna za rad sa decom	96	0	4	2.96	0.19
	Prilagođavanje komunikacije uzrastu deteta	94	0	6	2.94	0.24
	Govor blagim tonom podstiče pažnju deteta	48	46	6	2.42	0.56
Neverbalna komunikacija	Geste i govor tela su važni	90	6	4	2.86	0.38
	Neverbalna komunikacija je najvažnija	32	44	24	2.08	0.70
	Kontakt očima i spuštanje na nivo deteta	92	4	4	2.88	0.36
	Strpljivo slušanje deteta je važno	96	0	4	2.96	0.19
Aktivno slušanje	Postavljanje pitanja pokazuje aktivno slušanje	76	18	6	2.70	0.51
	Aktivno slušanje nije najvažnije u komunikaciji	10	28	62	1.48	0.67
Komunikacija sa roditeljima	Primedbe roditelja predstavljaju napad	20	14	66	1.54	0.71
	Sukobi zahtevaju povlačenje	22	20	58	1.64	0.75
	Komunikacija se uči tokom rada	94	2	4	2.90	0.34
Profesionalni razvoj	Decu treba učiti komunikaciji od najranijeg uzrasta	84	14	2	2.82	0.41
	Komunikacione veštine grade poverenje i saradnju	82	14	4	2.78	0.44
Informaciona komunikacija	Poverljive informacije se prenose internetom	8	14	78	1.30	0.58

Napomena: M – aritmetička sredina (na skali 1–3); SD – standardna devijacija; viša M vrednost označava veći stepen slaganja sa tvrdnjom.

Rezultati prikazani u Tabeli 3 ukazuju na razlike u stavovima ispitanika o komunikaciji u odnosu na četiri sociodemografske varijable: radni staž, stepen stručne spremlje, položen stručni ispit i uzrast dece sa kojim

vaspitači rade. Utvrđeno je da pojedine varijable, naročito radni staž i stručna spremlje, imaju statistički značajan uticaj na formiranje stavova o komunikacionim veštinama i njihovoj primeni u radu sa decom.

Tabela 3. Poređenje stavova o komunikaciji u odnosu na sociodemografske varijable

Sociodemografska varijabla	Ispitivana tvrdnja	Statistička analiza	Rezultati	Interpretacija
Radni staž	„Komunikacija je značajna za rad sa decom“	ANOVA	$F(2, 47) = 4.26, p < 0.05$; $M(>10 \text{ god.}) = 2.70, M(<10 \text{ god.}) = 2.96$	Vaspitači sa kraćim radnim stažom iskazuju veći entuzijazam prema komunikaciji, dok iskusniji vaspitači pokazuju rutinu i manju motivaciju za unapređenje komunikacionih veština.
Stručna sprema	Važnost neverbalne komunikacije	χ^2 test nezavisnosti	$\chi^2(2) = 6.48, p < 0.05$	Vaspitači sa višim nivoom obrazovanja češće prepoznaju značaj neverbalne komunikacije, što ukazuje na šire pedagoško znanje i svesnost o različitim komunikacionim strategijama.
Položen stručni ispit	„Aktivno slušanje je preduslov razumevanja deteta“	t-test srednjih vrednosti	$M(\text{položen}) = 2.94, M(\text{nije položen}) = 2.66; p > 0.05$	Iako razlika nije statistički značajna, postoji tendencija da vaspitači sa položenim stručnim ispitom bolje prepoznaju važnost aktivnog slušanja.
Uzrast dece sa kojim vaspitači rade	Stil komunikacije – prilagođavanje uzrastu	ANOVA	$M(12-24 \text{ meseca}) = 2.92, M(30-36 \text{ meseci}) = 2.84$	Vaspitači prilagođavaju komunikaciju uzrastu: kod mlađe dece dominira neverbalna komunikacija, dok starija deca dobijaju više verbalne stimulacije.

Napomena: M – aritmetička sredina; F – vrednost F-testa; χ^2 – hi-kvadrat test; p – nivo statističke značajnosti. Statistički značajne razlike označene su sa $p < 0.05$.

Radni staž i stavovi o komunikaciji

Jednofaktorska analiza varijanse (ANOVA) pokazala je da postoji statistički značajna razlika u stavovima o značaju komunikacije u odnosu na dužinu radnog staža ($F(2, 47) = 4.26, p < 0.05$). Vaspitači sa manje od 10 godina staža pokazali su viši nivo slaganja sa tvrdnjom „komunikacija je značajna za rad sa decom“ ($M = 2.96$), u odnosu na one sa više od 10 godina staža ($M = 2.70$). Ovi rezultati mogu se tumačiti kao posledica razlike u profesionalnoj motivaciji – mladi vaspitači su skloniji usavršavanju i primenu savremenih komunikacionih tehnika, dok kod starijih može doći do izvesne rutine i smanjene potrebe za promenom. Ovaj nalaz se slaže sa sličnim rezultatima iz istraživanja o profesionalnom zamoru u obrazovnim ustanovama.

Stručna sprema i neverbalna komunikacija

Podaci dobijeni primenom χ^2 testa nezavisnosti ($\chi^2(2) = 6.48, p < 0.05$) pokazuju da postoji statistički značajna povezanost između stručne sprema

i percepcije važnosti neverbalne komunikacije. Ispitanici sa višim nivoom obrazovanja (strukovne i master studije) u većoj meri prepoznaju značaj neverbalnih elemenata komunikacije, kao što su kontakt očima, mimika i gestovi, u procesu rada sa decom. To ukazuje na to da više formalno obrazovanje često podrazumeva dublje poznavanje pedagoških i psiholoških aspekata komunikacije, što dovodi do razvijenijih komunikacionih kompetencija.

Položen stručni ispit i aktivna komunikacija

Iako razlika između vaspitača koji su položili i koji nisu položili stručni ispit nije statistički značajna ($p > 0.05$), uočena je pozitivna tendencija u korist prve grupe.

Ispitanici koji su položili stručni ispit pokazali su nešto veći nivo slaganja sa tvrdnjom „aktivno slušanje je preduslov razumevanja deteta“ ($M = 2.94$) u odnosu na one koji nisu ($M = 2.66$). Ovaj nalaz ukazuje na mogući uticaj stručnog usavršavanja i profesionalne sertifikacije na svest o značaju komunikacionih tehnika u vaspitnom procesu.

Uzrast dece i stil komunikacije

Rezultati pokazuju da ispitanici koji rade sa mladom decom (12–24 meseca) više naglašavaju značaj neverbalne komunikacije i prilagođavanja govora ($M = 2.92$), dok oni koji rade sa starijom decom (30–36 meseci) ističu verbalnu komunikaciju i podsticanje dijaloga ($M = 2.84$). Ovaj rezultat je očekivan i u skladu je sa razvojnim potrebama dece – što je dete mlađe, neverbalni oblici komunikacije imaju veću ulogu u prenošenju emocija i razumevanju instrukcija.

Na osnovu sprovedene analize može se zaključiti da sociodemografske varijable, posebno radni staž i stručna sprema, imaju uticaj na stavove vaspitača o komunikaciji u vaspitno-obrazovnom procesu. Viši nivo obrazovanja i manji broj godina staža povezani su sa većim osećajem važnosti komunikacionih kompetencija i spremnošću za njihovo unapređenje. Rezultati potvrđuju da je komunikacija složena profesionalna veština koja zahteva kontinuirano usavršavanje, posebno u kontekstu rada sa decom različitog uzrasta.

Diskusija

Rezultati ovog istraživanja pokazuju visok stepen svesti medicinskih sestara – vaspitača o značaju komunikacije u radu sa decom jaslenog uzrasta, ali i određene varijacije u stavovima u zavisnosti od sociodemografskih karakteristika. Većina ispitanika se saglasila da je komunikacija osnovni element uspešnog vaspitnog rada (96%) i da prilagođavanje komunikacije uzrastu deteta značajno unapređuje pedagoški proces (94%). Ovi rezultati su u skladu sa prethodnim istraživanjima koja naglašavaju da je komunikacija osnovna profesionalna kompetencija vaspitača, naročito u radu sa decom ranog uzrasta (1,2,4,17). Analiza uticaja sociodemografskih varijabli pokazala je da radni staž ima značajan efekat na stavove o značaju komunikacije. Mlađi vaspitači sa manje od 10 godina staža pokazali su veći entuzijazam i spremnost za primenu savremenih komunikacionih tehnika, dok iskusniji vaspitači pokazuju nešto niži nivo slaganja. Ovaj nalaz se može tumačiti kao efekat profesionalne rutine i zamora (18,19). Stručna sprema je bila značajno povezana sa percepcijom važnosti neverbalne komunikacije. Ispitanici sa višim nivoom obrazovanja češće ističu značaj neverbalnih elemenata, što je logično imajući u vidu da formalno obrazovanje u oblasti pedagogije i psihologije pruža dublje razumevanje razvoja dece i socijalnih aspekata komunikacije (1,5,20). Uporedno, položen stručni ispit je pokazao pozitivnu, ali statistički neznatnu tendenciju u pravcu bolje percep-

cije važnosti aktivnog slušanja. Ovo ukazuje na to da formalni profesionalni razvoj i sertifikacija mogu pozitivno uticati na razvoj komunikacionih kompetencija, ali da je dodatno praćenje i usavršavanje potrebno kroz praktičan rad (15,17). Rezultati koji se odnose na uzrast dece pokazuju da vaspitači prilagođavaju svoj stil komunikacije razvojnim potrebama: sa mladom decom (12–24 meseca) koriste više neverbalnih signala, dok sa starijom decom (30–36 meseci) naglašavaju verbalnu stimulativnu komunikaciju. Iako je većina ispitanika prepoznala značaj komunikacije, pojedini aspekti, kao što su tehnika parafraziranja ili prenošenje informacija putem interneta, dobili su niži nivo slaganja, što ukazuje na mogućnost da određene savremene komunikacione strategije nisu u potpunosti integrisane u svakodnevni rad vaspitača. Naime, rezultati ovog istraživanja ukazuju da sociodemografski faktori, pre svega radni staž i stručna sprema, mogu uticati na percepciju i primenu komunikacionih veština, ali da je svest o značaju komunikacije u radu sa decom jaslenog uzrasta generalno visoka među ispitanicima.

Zaključak

Sprovedeno istraživanje pokazuje da medicinske sestre – vaspitači zaposlene u PU „Lane“ prepoznaju visok značaj komunikacije kao profesionalne veštine u radu sa decom jaslenog uzrasta. Većina ispitanika ističe da prilagođavanje komunikacije uzrastu deteta, aktivno slušanje i podsticanje dece na međusobnu komunikaciju doprinose efikasnom vaspitnom radu. Sociodemografske varijable, pre svega radni staž i stručna sprema, pokazale su značajan uticaj na percepciju i primenu komunikacionih veština. Mlađi vaspitači i oni sa višim nivoom obrazovanja u većoj meri prepoznaju značaj neverbalne komunikacije i savremenih komunikacionih tehnika. Uočena je i pozitivna tendencija da položen stručni ispit utiče na svest o važnosti aktivnog slušanja i profesionalnog usavršavanja, iako ova razlika nije statistički značajna. Razlika u pristupu komunikaciji utiče i uzrast dece sa kojom vaspitači rade: mlađa deca zahtevaju veću upotrebu neverbalnih signala, dok se sa starijom decom primenjuju verbalne tehnike podsticanja dijaloga. Na osnovu dobijenih rezultata može se zaključiti da je komunikacija kompleksna profesionalna kompetencija koja zahteva kontinuirano usavršavanje i prilagođavanje individualnim karakteristikama dece i radnog okruženja. Ovo istraživanje podržava značaj formalnog obrazovanja, stručnog usavršavanja i primene razvojno prilagođenih komunikacionih strategija u vaspitno-obrazovnom procesu

Literatura

1. Ševkušić S. Značaj komunikacijske kompetentnosti vaspitača za dečji socijalni i emocionalni razvoj. *Vaspitač u 21. Veku*. 2020;19:34–45.
2. Todorović K. Komunikacija kao sredstvo i efekat vaspitanja. *Vaspitanje i obrazovanje – časopis za pedagošku teoriju i praksu*. 2011; 4:59–69
3. Tafa E. Effective communication in early childhood education. *Int J Early Child Educ*. 2018; 24(2):123–36.
4. Ata-Aktürk A, Demircan HÖ. Preschool teachers' teacher-child communication skills: The role of self-efficacy beliefs and some demographics. *J Educ Hum Dev*. 2017; 6(3):86–97.
5. DeCapua A, Tian L. Developing the communication skills of early childhood teacher candidates: The case of advice. *Eurasian J Appl Linguist*. 2015; 1(2):57–75.
6. Alberti R, Emmons M. *Your perfect right: Assertiveness and equality in your life and relationships*. 9th ed. California: Impact Publishers; 2008.
7. Knapp ML, Hall JA. *Nonverbal communication in human interaction*. 8th ed. Boston: Cengage Learning; 2010.
8. DJabbarovna BS. Fostering communication skill of preschool children. *Academicia Globe*. 2021; 2(09):50–4.
9. Gustafsson, J., Ray, C., Lehto, E. et al. Role of early childhood educators' demographic characteristics and perceived work environment in implementation of a preschool health promotion intervention. *Arch Public Health* 81, 127 (2023). <https://doi.org/10.1186/s13690-023-01133-z>
10. Milošević T. Vaspitači i učitelji u pedagoškoj komunikaciji. *Krugovi detinjstva*. 2017;2:82-92.
11. Yahşi Ö. Examination of educators' self-efficacy for effective communication. *Kıbrıslı Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2021; 16(2):451–67.
12. Bronfenbrenner U. *The ecology of human development: Experiments by design and nature*. Harvard University Press; 1989.
13. Vygotsky LS. *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge (MA): Harvard University Press; 1978.
14. Breneselović DP. Kompetencije ili kompetentnost: različiti diskursi profesionalizma vaspitača. *Vaspitanje i obrazovanje*. 2013; 34(2):57-68.
15. Jull J, Jensen H. *Kompetencija u pedagoškim odnosima: od poslušnosti do odgovornosti*. Beograd: Eduka; 2014.
16. Kulinxa G. Interpersonalna komunikacija u programima ranog djetinjstva usmjerenima na dijete. *Metodika*. 2010; 11(21):240–51.
17. Vasilyeva VS, Nukitina EY, Reznikova EV, Druzhinina LA, Osipova LB. Structure of communication competence of teachers of preschool educational institutions. *Eur Proc Soc Behav Sci*. 2021; 2:50–4.
18. Maslach C, Leiter MP. Burnout. *Stress and health*. 2016; 32(5):439–46.
19. Tasic, R., Rajovic, N., et. Milic, N., Nursery teachers in preschool institutions facing burnout: Are personality traits attributing to its development?. *PLOS ONE*. 2020;15(11)
20. Nurani Y, Utami AD. Early Childhood Education Teachers' Effective Communication Based Teaching Skill. In: 9th International Conference for Science Educators and Teachers (ICSET 2017). 2017: 723–8.

Korespondent / Corresponding author: Dragica Ranković, E-mail: dragica.rankovic@assb.edu.rs